

Braziliaanse groet 2018

PROFESSIE VOOR HET LEVEN
van
ZUSTER CLEIDE SILVA DE JESUS

7 MEI 2017 om 10 uur
SÃO GONÇALO DO RETIRO SALVADOR

ZWARTZUSTERS van Bethel-O.S.A.

Beste familieleden en vrienden van Brazilië,

In 2017 ging ik van maandag 24 april tot en met vrijdag 12 mei 2017 terug naar Brazilië ter gelegenheid van de professieviering van Zr. Cleide Silva de Jesus en ook om het leven en werken van de zusters en hun medemensen van nabij te kunnen volgen. Dit jaar werd ik vergezeld door onze pastorale werkster Anne Desmet die hier ook verder graag wat van haar ervaringen wil delen.

Aangekomen in Brazilië werden we op vrijdag 28 april al dadelijk geconfronteerd met een grote betoging die heel Brazilië, van noord tot zuid verlamde. Het was een protest tegen alle hervormingen die zullen worden doorgevoerd in verband met werkomstandigheden en pensioen. Dertien miljoen mensen zijn werkloos. Om van een pensioen te kunnen genieten zal je tot je tachtigste verjaardag moeten werken, als je dan nog werk hebt. De munt devalueert verder. De politiek in Brazilië is zodanig verward dat niemand nog weet wat er te gebeuren staat of waar de oplossing ligt. De corruptie zit overal. Sommigen vragen een nieuwe militaire dictatuur alhoewel dit zeer onwaarschijnlijk is. De huidige President Temer heeft alle staatsuitgaven bevroren voor de volgende twintig jaar. Dit treft vooral desectoren onderwijs, gezondheidszorg en veiligheid.

De milieuwetten worden met voeten getreden.

Het Amazonewoud wordt verder vernietigd tenvoor- dele van de bancada rural = de grote veeboeren en buitenlandse ondernemingen die de erten willen ont- ginnen. Alle natuurlijke rijkdommen worden aan buiten- landse firma's verkocht. Winstgevende staatsbedrijven worden geprivatiseerd. De concentratie van de rijkdom blijft in handen van een steeds kleinere groep super- rijken en de middenklasse verdwijnt, ofwel zijn de mensen heel rijk ofwel arm. De arbeidswetgeving wordt totaal ontmanteld. Personen met een handicap verliezen hun uitkeringen. Favela's worden op een zeer brutale manier ontruimd. Armoede en werkloosheid nemen toe alsook het geweld veroorzaakt door de drugs. In Rio is er in de favela's een echte oorlog aan de gang tussen politie en drugsbenden. Niemand begrijpt meer wat er echt aan de hand is of wat er zal gebeuren maar de ver- twijfeling en helaas soms de berusting van debevolking is zeer groot.

In deze moeilijke situatie proberen de Irmãs Negras, de Zwartzusters, de vreugde van het Evangelie te brengen. Ook al worden de projecten en dromen soms aan de stam afgehakt, hun werk gaat verder en brengt goede vruchten voort.

Geloften voor het leven van Zr. Cleide Silva de Jesus

Demooie professieviering ging door op zondag 7 mei 2017 om 10u in São Gonçalo do Retiro, Salvador da Bahia en duurde tot 12u30.

De kerk was door Zr. Agnes en haar medewerkers netjes gepoetst en mooi versierd.

Veel mensen vooral van Ruy Barbosa waren al onderweg van rond vijf uur om er tegen tien uur aanwezig te kunnen zijn. Ook Dom André De Witte kwam tijdig aan om samen met ons nog eens rustig de liturgie te overlopen. Ook de twee aspiranten van Ruy Barbosa, Lindalva en Juliana, waren aanwezig. Al gauw stroomde het volk van verschillende parochies, familieleden, zusters en paters van andere Congregaties toe.

De zang werd begeleid door een muzikaal groepje van één van de gemeenschappen en ook de zusters hielpen bij de voorzang. Zr. Joêmia zong de psalm, Zrs. Noélia en Clemilda zongen de litanie van alle heiligen en op het eind mocht ik het Magnificat zingen samen met een mannenstem.

De zusters, misdienaars en de voorgangers: Dom André De Witte, Padre Maurício Abel en Padre Agostinho kwamen in processie naar voren. Wat later kwam ook Padre Emmanuel er bij.

Niettegenstaande de ventilators op volle toeren draaiden bleef het snikheer in de kerk en moesten we geregeld wat drinken of het zweet afvegen. Tijdens de liturgie gaf Zuster Claudia geregeld wat informatie.

Na de woorddienst riep de Regionale Overste Zr. Ângela Maria, Zr. Cleide bij naam en Zr. Cleide antwoordde: “U hebt mij geroepen, hier ben ik Heer”. Daarop vroeg Dom André: “Mijn zuster, wat vraag je aan God en zijn Kerk?”, waarop Zr. Cleide antwoordde: “Dat ik tot aan de dood trouw mag blijven aan het evangelisch leven in deze religieuze familie van de Irmãs Negras Agostinianas, Christus volgend als mijn echtgenoot.”

Hierop volgde de homilie, het zingen van het lied tot de Heilige Geest, een dialoog tussen Dom André en Zr. Cleide waarop Zr. Cleide 3x antwoordde: "Ja, ik wil" en de litanie van alleheiligen.

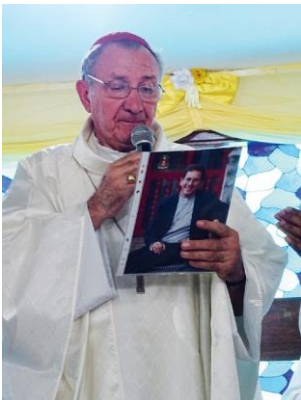

Daarna sprak Zr. Cleide haar geloften uit die ik mocht ontvangen en werd er door Dom André een plechtige zegen uitgesproken.

Een neefje bracht haar ring naar voren. De bisschop zegende de ring, stak die aan haar vinger en las vervolgens de moedertekst voor van onze bisschop van Brugge, Dom Lode Aerts.

De vredewens werd doorgegeven, het document met de teksten van de geloften ondertekend door Zr. Cleide, Dom André en Madre Christine. Hierna werd de kandidate aan de medezusters en familieleden gepresenteerd. Het waren hartelijke omhelzingen, maar er vloeiden ook wat traantjes. Ondertussen weerklonken er heel wat mooie liederen.

Na een dankwoord van Zr. Cleide, weerklonk het lied van de Irmãs Negras.

Daarna werden alle aanwezigen uitgenodigd voor de mooi verzorgde maaltijd in Amarante waar Zr. Lies, rechts op de foto, zich methaarvriendenheelhardheeft voor ingezet.

De zusters en de leden van de Fraternidade Agostiniana, Augustijnse lekgroep, zetten zich in voor de bediening, het opruimen, de afwas en het goede verloop van het feest. Er was ook een grote en lekkere bolo (taart) aanwezig, met daarop de pelikaan en de tekst “Irmãs Negras Agostinianas”.

Het was een heel mooie viering die deugd deed aan heel wat harten.

Indrukken van reisgezel, Companheira, Anne Desmet

Wie had dat ooit gedacht? Van maandag 24 april tot en met vrijdag 12 mei 2017 mocht ik Zr. Christine Everaere, algemeen overste van de Zwartzusters van Bethel, vergezellen op haar sociaal en pastoraal visitatiebezoek aan de drie religieuze gemeenschappen in Salvador de Bahia, de eerste hoofdstad van Brazilië, de gemeenschap in Ruy Barbosa en São Roque do Paraguaçu. Plots werden de vage herinneringen aan wat zuster Marie-Louise mij enthousiast vertelde over Brazilië, toen ik tussen 1985 en 1995 pastoraal verantwoordelijke was in het algemeen ziekenhuis van Veurne, een levendige werkelijkheid. Het werd een gastvrije, verrijkende, warm menselijke, diep gelovige, biddende, soms ook choquerende, onveilige, verrassende, humoristische kennismaking en ontmoeting met de zusters, hun medewerkers en hun pastoraal en sociaal werk in hun vijf gemeenschappen in Brazilië. Vanuit verschillende perspectieven wil ik hier die onvergetelijke ervaring even belichten.

Verbijsterende sporen van een koloniaal verleden Naast Casa da Paz zie je nog de witte gevel van het vroeger parochiekerkje São Gonçalo dat door de afstammelingen van de slaven gebouwd werd en een kerkje voor de armen was.

Zr. Agnes herinnert zich nog heel goed dat zo'n vijf- tig jaar geleden deze buurt nauwelijks bewoond en een echte wildernis was, met zelfs slangen die je met opgeheven kop achtervolgden. Nu is de bevolking ver- tienvoudigd en ga je best vergezeld van een zuster of iemand die daar woont, naar de diepte als je de kleine bijna op elkaar gebouwde huisjes van de favellaheuvel bezoekt.

Werkloosheid, armoede, geweld, drugs behoren er tot de dagelijkse realiteit. Talloze mensen wonen er in een heel klein huisje zonder vloer en met golfplaten bedekt.

Onderaan de heuvel is er een kleine open ruimte omringd door bomen. Jongens spelen er voetbal.

Onze gids Juraci, die blij is daar niet meer te wonen, vertelde dat die bomen best niet verdwijnen, want ze verwijzen naar het verder leven van de voorouders van de bevolking met Afrikaanse roots. Ook al zijn de meesten christen, toch hebben velen nog de oorspronkelijke Afrikaanse godenwereld niet losgelaten. Twee mei bijvoorbeeld werd er tot laat in de nacht op straat feest gevierd voor één van hun goden van de candomblé. Vindingrijk zoals mensen zijn, hebben ze hun godenfeesten geënt op onze christelijke feesten.

Ook hun familienamen verwijzen naar hun voor- geschiedenis. 'Da Silva de Jesus, dos Santos da Silva, Souza das Santos...' zijn slechts enkele familienamen van leerlingen. De negerslaven werden genoemd naar hun heer en zij moesten verplicht de katholieke gods- dienst aannemen, wat nu nog in de naam van hun nakomelingen hoorbaar is. Hoe zwarter je huidskleur, hoe minder je door sommigen ook nu nog geacht wordt. Het op weg gaan naar een ware christelijke gemeen- schap waar allen broeders en zusters zijn in de Heer is nog brandend actueel.

Meer dan eens pijnlijk gechoqueerd

Zr. Noélia bracht ons naar het kerkhof waar de Belgische Zr. Liesbeth Van Nieuwenhuysse sinds 2004 begraven is. Het onderscheid tussen arm en rijk blijft zichtbaar tot over de dood heen. In het omvangrijke arme gedeelte van het kerkhof worden overledenen zonder kist begraven. Ze krijgen een kruisje met een nummer op dat na drie jaar op een hoop gegooid wordt, voor de volgenden.

Ook op vele op elkaar gebouwde stenen graven staat alleen een nummer. Dit stemde mij intriestig en ik ging op zoek naar

tekenen van hoop: een bloeiende bloem, een engel, een piëta, een gedenkplaat van Irmã Dulce... de Salvadoraanse Moeder Theresa. In mijn hart liet ik dankbaar het geloof zingen dat ieder mens kostbaar is in Gods ogen.

Casa da Esperança in São Roque do Paraguaçu is echt een huis van hoop tegen alle wanhoop, eenzaamheid en geweld die de zusters en hun dorpsgenoten omringt. Van links naar rechts de zusters Noélia, Damiana en Jaci.

Dagelijks ondervinden zij hoe machtig de rivaliserende drugsbenden zijn. De zusters rijden bijvoorbeeld altijd met hun autovensters open om aan de drugskoeriers te tonen dat zij het zijn. Anders lopen ze kans slachtoffer te worden van hun onverschrokken geweld. Ook de parochiepriester Padre Divanildo werd met een geweer bedreigd toen hij van auto en nummerplaat veranderd was en zij hem niet meer herkenden.

Op een dag kon Zuster Damiana niet verder op pastoraal bezoek omdat het te onveilig was. Niet ver van de kerk werden er onlangs twee mannen onthoofd. Heel het dorp wordt overheerst door de grote torens en installaties van de fabriek Petrobras die aan het mooie strand boorplatforms bouwde die omwille van een groot corruptieschandaal van de regering nu schaamteloos staan te roesten.

Allen die naar hier afgezakt zijn om werk te vinden, komen in werkloosheid en armoede terecht. Gelukkig zijn er enkele door velen gewaardeerde zusters die er met heel hun wezen voor kiezen arm te zijn met de armen.

Tranen liepen over mijn wangen als we op een voor- middag gehandicapte mensen in de favela's bezochten. Pater Frans Verhellehaderons in Casa Santo Agostinho in Ruy Barbosa, waar de zusters Clemilda, Maria en Rita wonen, al op gewezen dat de staat heel de gehandicap- tenzorg niet subsidieert.

De initiatieven voor gehandicaptenzorg van Padre Frans zijn uniek in Brazilië. Ook Zuster Liesbeth heeft zich ingezet voor de pastorale en sociale zorg van gehandicapte mensen in de favela's. In haar spoor zijn er nu leken die de fakkel overnemen.

Met hen bezochten we enkele gehandicapte mensen die net door de ontoegankelijkheid van de vele trappen opdeheuvelen in hun woningsomsjarenlangaan een open venster liggen, hopen op een verfrissend briesje.

Slechts sporadisch kunnen ze met hulp van die leken en van hun busje hun woning verlaten om bijvoorbeeld naar de dokter te gaan. Een man, vel over been, totaal verlamd behalve zijn hoofd, ligt zo al 15 jaar lang aan het venster. Gelukkig wordt hij goed verzorgd door zijn vrouw.

Bovenaan vele trappen klopten we op een deur. Niemand deed open. De moeder van het gehandicapt meisje heeft haar verlaten. Nu komt een tante haar was- sen en op bepaalde tijdstippen eten geven. Voor de rest blijft de deur op slot. Enkele gehandicapte jonge man- nen liggen in hun bed en reageren met een glimlach als we hen teder aanraken of even met hen praten.

Een gehandicapt jongetje wordt rechtop gehouden door zijn zusje. Een mooie jonge vrouw komt ons, doordat dat haar benen niet volgroeid zijn, al kruipend tege- moet.

Deze families en nog vele anderen worden door de leken bezocht. Ontroerend was het dat één van de moeders luiers, pampers, die ze te veel had, meegaf om een andere gehandicapte te helpen.

Midden die ellende waren de liefdevolle ontmoetingen hoopgevend, een levengevende lichtsprankel,... samen het Onze Vader bidden verwees naar de bron van waar- uit ze de kracht putten om het vol te houden, dag na dag... in de soms helse hitte van Brazilië.

Vitaliteit van kinderen

Wat heb ik genoten van de individuele ontmoetingen met kinderen langs de straten van de favella's, in de kerk, op school, incatechese-ofvormingsgroepen.

Telkens weer ontdekte ik hoe gemakkelijk het is om met hen te communiceren met de weinige woorden Portugees die ik kende. Ik genoot ervan dat ik met hen mocht meespelen: knikkeren, voetballen, touwtje springen, dansen.

Ik ontmoette er ook Jefferson die zich met zijn klein beetje Engels en met vele gebaren ontpopte tot mijn privéleraar Portugees.

Op school waar Zr. Jaci les geeft, lieten ze hun schriftjes zien en poseerden ze in alle fierheid voor een foto.

Liederen

Twee liederen hebben ons gedurende dit verblijf ver- gezeld. Het refrein van het mooie Braziliaanse lied van Astúlio Nunes 'Caminheiro' dat ook hier in Brugge een leidraad is geworden van ons nieuwe project Compaz, Companhia Agostiniana Zwartzusters,

zie www.compaz.be.

Hoe dikwijls hebben wij samen met enkele zusters luidop gezongen. Hieronder de Nederlandse vertaling:

*'Verloren, verward, vanbinnen zo leeg en alleen, zoek ik
een weg die de mijne kan zijn.*

Reiziger, je weet toch:

*Stap voor stap, beetje bij beetje is het dat
de weg wordt gebaad!'*

Hetrefrein van het tweedelied dat mij daar recht geraakt heeft, kan een antwoord zijn hoe we dit hier en in Brazilië kunnen realiseren: 'Segura na mão de Deus e vai': 'Ga vol vertrouwen verder, met jouw hand in die van God'. In grote dankbaarheid voor zoveel.

Anne Desmet.

Blijvende inzet

De zusters blijven zich enthousiast inzetten voor hun pastoraal en sociaal werk en overwegen een nieuwe missie te openen in de prelatuur van Itacoatiara, Amazonia - Brazilië. Dank voor uw meeleven.

Indien u graag ons werk steunt:

ZONDER FISCAAL ATTEST:

BE 88 7370 4291 2641

BIC: KREDBEBB

Zwartzusters van Brugge vzw
Oosterlingenplein 5, 8000 Brugge

MET FISCAAL ATTEST:

Ons project wordt eveneens ondersteund door vzw
Kontinenten, waarmee wij een samen-
werkingsovereenkomst hebben afgesloten.
Voorjaarlijkse giften vanaf 40,00 euro
kunten fiscaal attest ontvangen.

BE 21 0000 7186 7603

BIC: BPOTBEB1

vzw Kontinenten,
Potterierei 72, 8000 Brugge

In de mededeling: Zwartzusters - Brazilië, uw
naam, voornaam en geboortedatum zoals
vermeld op uw identiteitskaart.

zwartzusters.brugge@telenet.be

www.zwartzusters-bethel-brugge.be

www.compaz.be